

**Keseroğlu, H. S. ve Demir, G. (Yay. haz.). (2024). Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Tarık Akan Toplantıları IV: Aydınlanma. Hiperyayın. ISBN: 978-605-281-029-3**

**Keseroğlu, H. S., & Demir, G. (Eds.). (2024). Nâzım Hikmet Culture and Arts Foundation Tarık Akan Meetings IV: Enlightenment. Hiperyayın. ISBN: 978-605-281-029-3**

Nuri TAŞKIN\* 

## Öz

*Bu çalışmanın amacı “Tarık Akan Toplantıları 4: Aydınlanma” adlı eserin incelenmesidir. Söz konusu eser Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı tarafından düzenlenen Tarık Akan Toplantıları’nın dördüncüsünde sunulan bildirilerden oluşmaktadır. On üç bölümden oluşan bu eserde, Aydınlanma felsefesinin toplumsal, siyasal, bilimsel, kültürel ve hukuksal boyutları çok disiplinli bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Eserde ayrıca, Aydınlanma düşüncesinin bilgi kurumları üzerindeki yansımaları, özellikle kütüphanelerin dönüşümü bağlamında değerlendirilmekte ve bilginin toplumsal ilerlemedeki rolü aktarılmaktadır. Çalışma bu yönleriyle, Aydınlanma düşüncesinin günümüzdeki yansımalarına ilişkin eleştirel ve bütüncül bir perspektif sunmaktadır.*

**Anahtar Kelimeler:** Aydınlanma Dönemi; Tarık Akan Toplantıları; Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı; Bilgi ve Belge Yönetimi

## Abstract

*The aim of this study is to examine the work titled ‘Tarık Akan Meetings 4: Enlightenment’. This work comprises the papers presented at the fourth Tarık Akan Meetings, organised by the Nâzım Hikmet Culture and Art Foundation. This work, containing thirteen chapters, examines the social, political, scientific, cultural, and legal aspects of Enlightenment philosophy through a multidisciplinary lens. In addition, the reflections of Enlightenment thought on information institutions, particularly in the context of library transformation, are evaluated, and the role of information in social progress is explored. In these regards, the study offers a critical and holistic perspective on the reflections of Enlightenment thought today.*

**Keywords:** Age of Enlightenment; Tarık Akan Meetings; Nâzım Hikmet Culture and Art Foundation; Information and Records Management

\* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: nuri.taskin@medeniyet.edu.tr  
İstanbul Medeniyet University, İstanbul, Türkiye. E-mail: nuri.taskin@medeniyet.edu.tr

Tarık Akan Toplantıları, sanatçı ve aydın kimliğiyle topluma önemli katkılar sunan Tarık Akan'ın düşünsel mirasını yaşatmak amacıyla düzenlenen akademik ve kültürel etkinliklerdir. Bu toplantılar, bilim, eğitim, kütüphaneler ve toplumsal gelişim gibi alanlarda derinlemesine tartışmalara katkı sağlamaktadır. Kütüphaneleri ve eğitimi önemseyen sanatçı Tarık Akan'ın vefatının birinci yıldönümünde başlatılan toplantılar, 2017, 2019, 2021 ve 2023 yıllarında, vefat yıl dönümüne yakın tarihlerde düzenlenmiştir. Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün katkılarıyla gerçekleştirilen toplantılar, Tarık Akan'ı anmanın yanı sıra Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) alanındaki güncel sorunları ele almak, çözüm önerileri sunmak ve alanın gelişimine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Tarık Akan Toplantıları'nın ilki 2017 yılında 14-15 Eylül tarihleri arasında İstanbul'da Şişli Belediyesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Evi'nde "Uluslararası BBY Alanında Bilgiye Erişim/Kataloglama Sorunları Sempozyumu" başlığıyla düzenlenmiştir. Toplantıda sunulan bildiriler Bitri ve Keseroğlu (2018) editörlüğünde yayınlanmıştır. Tarık Akan Toplantıları'nın ikincisi, "Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Kurum Kültürü ve Politikası" başlığıyla 15 Eylül 2019 tarihinde yine Şişli Belediyesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Evi'nde gerçekleştirilmiştir. Ancak bu toplantının metinleri yayımlanmamıştır. Üçüncü toplantı ise 2019 yılında çevrimiçi olarak "Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Tarık Akan Toplantıları III: Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Dil ve Anlam Uluslararası Çevrimiçi Sempozyumu", başlığıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantıda sunulan bildiler Demir, Keseroğlu ve Güneş (2021) tarafından editörlü kitap olarak yayınlanmıştır. Tarık Akan Toplantıları dizisinin şimdilik sonuncusu olan "Tarık Akan Toplantıları IV" etkinliği ise, 14-15 Eylül 2023 tarihlerinde Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı tarafından Şişli Belediyesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Evi'nde düzenlenmiştir. Toplantıda, Aydınlanma felsefesinin toplumsal, siyasal, bilimsel, kültürel ve hukuksal etkileri çok yönlü bir tartışma ortamında ele alınmıştır. Toplantıda sunulan bildiriler Keseroğlu ve Demir (2024) editörlüğünde "Tarık Akan Toplantıları 4: Aydınlanma" adıyla yayınlanmıştır.

İncelenen, "Tarık Akan Toplantıları 4: Aydınlanma" adlı eser, toplantı sunuşu, açılış konuşması ve Tarık Akan ile yapılan söyleşi bölümleriyle birlikte toplam on üç bölümden oluşmaktadır. Sunuş bölümünde Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Nazan Moroğlu'nun yazısı (ss. 9-10) yer almaktadır. Moroğlu, sunuş yazısında toplantının hazırlık sürecine ve katkı sunan kişi ve kurumlara yer vermektedir. Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu'nun açılış konuşmasında (ss. 11-14), toplantının gerçekleştirilebilmesi için karşılaşılan zorluklara değinilmiş, toplantı kapsamında ele alınacak konular hakkında genel bilgilendirme yapılmıştır.

Eserin birinci bölümünde, Prof. Dr. Yavuz Unat "Aydınlanma ve Bilim" başlıklı yazısı (ss. 15-30) bulunmaktadır. Unat, bölümde Aydınlanma'nın felsefi kökenlerini ve bilim konuları arasında içeriksel bütünlük kurmakta ve belirli bir kuramsal çerçeveye dayandırmaktadır. Kant, Bacon gibi dönemin önemli düşünürlerinin görüşlerine yer verilerek, bilimsel ilerlemeyi nasıl şekillendirdiği ve benimsediği temel ilkeler çerçevesinde ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır. Bu bağlamda, Kılıçoğlu'nun (2015) Aydınlanmanın tarihsel ve felsefi kökenlerini inceleyen, bilimsel düşüncenin gelişimindeki rolünü detaylandıran "Aydınlanma'nın Felsefi Temellerinin Tartışılması II" adlı çalışması da Unat'ın bilimle olan ilişkiye dair vurgularını felsefi perspektifle desteklemektedir. Bölümde, Aydınlanma ile Atatürk Devrimleri arasındaki bağlantının incelenmesi de kitabın genel Aydınlanma temasına bilimsel-felsefi bir zemin kazandırmaktadır. Böylece, söz konusu bölüm diğer eğitim, kütüphanecilik ve tarih odaklı çalışmalara sağlam bir teorik altyapı sunmaktadır.

Esirin ikinci bölümü olan “Eskiçağdan Aydınlanmaya Sözlük ve Ansiklopediler” başlıklı bölümde (ss. 31-44), Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu, Aydınlanma düşüncesini belirli boyutlarıyla incelemektedir. Tekin’in (2020) “Kitap Tarihi Araştırmalarının Önemli Bir Alanı: Ansiklopedilerin Gelişimi ve Ansiklopedi Kültürü Araştırmalarının Önemi” başlıklı çalışmasında da vurguladığı gibi, ansiklopediler ve sözlükler tarih boyunca bireylerin ve toplumların bilgiye erişiminde temel başvuru kaynakları olmuş, bilgi üretimi ve aktarım süreçlerinde öncü roller üstlenmişlerdir. Bölümde, matbaanın etkisine ve ansiklopedi geleneğinin evrimine odaklanılması, dönemin düşünsel hareketlerinin nasıl somut bilgi üretim araçlarıyla desteklendiğini göstermekte ve eserin diğer bölümlerinde öne çıkan kütüphanecilik ve bilgi yayımı temalarına tarihsel zemin hazırlamaktadır. Bu çerçevede Keseroğlu, Aydınlanmanın yalnızca felsefi düşünce akımı olmadığını, aynı zamanda bilginin erişimi, düzenlenmesi ve yayılımını dönüştüren pratik çabaları da içerdiğini vurgulayarak okuyucunun Aydınlanma düşüncesine ilişkin kavrayışını derinleştirmektedir.

“Aydınlanma Dönemi ve Kütüphanelerin Dönüşümü” başlıklı üçüncü bölümde (ss. 45-70), Doç. Dr. Güler Demir, Aydınlanma düşüncesi ile kütüphaneler arasındaki ilişkiyi kuramsal bir bağlamda ele almakta ve belirli kavramları tartışmaya açmaktadır. Demir, kütüphaneleri Aydınlanma düşüncesinin akıl, bilim ve entelektüel özgürlükle ilişkilendirilen yönleriyle bağlantılı olarak ele almaktadır. Bölümde, kütüphanelerin bilgiye erişimi kolaylaştıran kamusal kurumlar olarak geçirdiği dönüşüm, halka açılmaları, ücretsiz hizmet sunmaları ve evrensel bilgi birikimini toplama işlevleri bağlamında incelenmekte; bu sürecin matbaanın yaygınlaşmasıyla nasıl hız kazandığı tarihsel bir perspektifle değerlendirilmektedir. Demir’in çalışması, günümüz kütüphane ve bilgi merkezlerinin ulaştığı gelişmişlik düzeyinin arkasında Aydınlanma’nın etkilerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Çolak’ın (2018) Ioannis Pringos’un (1725–1789) Zagora’da kütüphane kurmasına ilişkin çalışmasının sonuçları ile paralel biçimde, bu bölümde de yazar kütüphaneleri Aydınlanma düşüncesinin akıl, bilim ve entelektüel özgürlüğe verdiği değerin somut yansımaları olarak değerlendirmektedir. Aydınlanma’nın etkisiyle, modern kütüphanecilik anlayışının oluşum sürecine ilişkin tarihsel ve kuramsal bir çerçeve sunarak kitabın bütüncül yapısına anlamlı bir katkı sağlamaktadır.

Kitapta dördüncü bölümde, Yüksek lisans öğrencisi Ayşe Feride Kop ve Doç. Dr. Hamid Darvish tarafından hazırlanan “Aydınlanma Döneminde Avrupa’da Evrensel Kütüphane Çalışmaları” başlıklı çalışma (ss. 71-98) yer almaktadır. Bölüm, Aydınlanma düşüncesinin akılcılık, özgür düşünce ve bilime verdiği önemin, bilginin merkezleri olan kütüphaneler üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Evrensel kütüphane ideali, matbaanın yaygınlaşmasının etkisi, kütüphanelerin halka açılması ve ücretsiz bilgi hizmetlerinin başlatılması gibi gelişmelerin izini sürerek, Aydınlanma döneminin bilgiye erişim ve bilginin yayılımına yönelik yapısal dönüşümleri nasıl tetiklediğini ortaya koymaktadır. Çüçen’in (2006) “Batı Aydınlanmasının Düşünsel Kökenleri ve Eleştirisi” başlıklı çalışmasında da belirtildiği üzere, Aydınlanma, yeni insan ve toplum anlayışlarının inşasına yönelik düşünsel bir zemin sunmaktadır ve dönemin düşünürleri tarafından ortaklaşa benimsenen temel ilkeler, bu dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Bu bölümde de Çüçen’in (2006) tespitini destekleyen bir çerçevede, Aydınlanma düşüncesinin entelektüel hedeflerinin kütüphanecilik alanında nasıl değişimlere yol açtığı ve modern kütüphane anlayışının oluşum sürecinde bu hedeflerin ne ölçüde etkili olduğu incelenmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kavak tarafından kaleme alınan “Türkiye’de Kütüphanelerin Aydınlanma Sürecindeki Rolü: Bilgi ve İnsanlığın Yükselişi” başlıklı beşinci bölüm (ss. 99-146), bilgi politikaları bağlamında BBY alanına yönelik bir değerlendirme sunmaktadır. Kütüphanelerin Aydınlanma sürecindeki tarihsel işlevi, dijital çağın gereklilikleriyle birlikte ele alınmaktadır. Ayrıca, bilgiye erişim, kültürel mirasın korunması ve toplumsal etkileşim gibi roller çok yönlü olarak tarihsel bir perspektifle incelenmektedir. Öztemiz’in (2015) “Türkiye’de Ar-Ge ve İnovasyona Bağlı Dönüşümün Bilgi Merkezlerine Yansıması” başlıklı çalışmasında da vurguladığı üzere, bilgi çağının öne çıkardığı yenilik, yaratıcı düşünce ve rekabette üstünlük gibi kavramlar, bilgi ve bilim temelli büyümeyi ön plana taşımış ve bu durum üretken üniversite modelini giderek daha belirgin hâle getirmiştir. Bu doğrultuda Kavak, bilgi teknolojilerinin kütüphaneler üzerindeki etkilerini güncel bakış açısıyla analiz ederken, aynı zamanda kütüphaneler aracılığıyla Aydınlanma düşüncesinin Türkiye’deki kurumsal ve düşünsel yansımalarını kapsamlı biçimde ele almaktadır.

Eserin altıncı bölümünde, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kemal Sevgisunar “Aydınlanma Düşüncesi ve Bilgi ve Belge Yönetimi Alanı İlişkisi Konusunda Bir Ön Çalışma” başlıklı çalışmasında (ss. 147-173), Aydınlanma düşüncesi ve BBY alanı arasındaki tarihsel ve kuramsal ilişkilere odaklanmaktadır. Disiplin içi tartışmaları Türkiye bağlamında ele alan yazar, bu bağlamda özgün bir bilgi sosyolojisi ile BBY kuramlarının geliştirilmesinin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Aydınlanma düşüncesinin biçimlenişi ve bu sürecin bilgi kurumları üzerindeki etkilerini irdelemektedir. Özellikle kütüphanelerin kamusal nitelik kazanması, işlevsel dönüşümleri ve bilginin kurumsal düzeyde örgütlenişi gibi konuları kapsamlı biçimde ele almaktadır. Bu yönüyle, Anameriç’in (2008) “Türkiye’de Çağdaşlaşma Sürecinde Bilginin Toplumsallaşması ve Bilgi Merkezleri” başlıklı tezinde sunduğu “koruma ve sınırlı kullanım fonksiyonundan, bilginin toplumsallaşması, eğitim ve kültürü destekleme, araştırma ve erişim sağlama” tespitlerle örtüşen bir içerik aktarmaktadır. Böylece çalışma, bilgi kurumlarının dönüşümü yalnızca kurumsal bir değişim süreci olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve düşünsel bir dönüşümün ürünü olarak değerlendiren bütüncü bir katkı sunmaktadır.

Yedinci bölümde, Araştırma Görevlisi İlker Çakmakkaya ve Dr. Ayşenur Güneş’in kaleme aldığı “Aydınlanma ve Kütüphane: Göl Köy Enstitüsü Kütüphane Dermesinin İçerik Analizi” (ss. 175-184) başlıklı çalışma, Göl Köy Enstitüsü’nün kütüphane koleksiyonu üzerinden Türkiye’deki Aydınlanma düşüncesinin izlerini incelemektedir. Araştırma, betimleyici yöntemle hazırlanmış ve örnek olay incelemesi yaklaşımıyla yapılandırılmıştır. Yılmaz’ın (2024) de belirttiği gibi, Köy Enstitüsü kütüphaneleri, Aydınlanma hareketine özellikle kırsal kesimde yaşayan köylülerde okuma alışkanlığını geliştirme temelinde katkı sunan önemli eğitim ve kültür kurumlarıdır. Bu bölüm de, Köy Enstitüleri gibi özgün kurumların kütüphane yapılarının, Türkiye’nin Aydınlanma sürecine nasıl katkı sağladığını anlamaya yönelik betimleyici ve özgün bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Yüksek lisans öğrencisi Ali Alim Baykara’nın hazırladığı “Aydınlanma ve Eğitim: Doğu Türkistan” başlıklı sekizinci bölüm (ss. 185-197), 19. yüzyıl başlarında Doğu Türkistan’da milletin aydınlanmasını eğitim yoluyla gerçekleştirmeyi amaçlayan Uygur aydını Mehmet Ali Tevfik Efendi’nin yaşam öyküsünü ve eğitim mücadelesini ele almaktadır. Çalışmanın temel amacı, aydınlanma ile eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve eğitimin toplumsal kalkınma ve bilinçlenmedeki belirleyici rolünü vurgulamaktır. Güneş ve Yılmaz’ın (2024) çalışmasında, Münif Paşa’nın Osmanlı coğrafyasında kütüphanecilik alanında ve bilgiye erişimi artırmaya yönelik girişimlerini ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Bu çabaların benzerlerinin, kütüphanecilik alanında önemli düşüncelere sahip olan Mehmet Ali Tevfik

Efendi'nin Doğu Türkistan'daki Aydınlanma sürecinde de izlenebildiği görülmektedir. Bu bölüm, birey merkezli bir yaklaşımla eğitim ve aydınlanma arasındaki güçlü bağı ortaya koyarken, Türkiye dışındaki Türk coğrafyalarında sürdürülen aydınlanma hareketlerine ilişkin anlamlı ve örnek teşkil eden bir perspektif sunmaktadır.

Yüksek lisans öğrencileri Feray İrem İbikoğlu ve Burak Savaş Sarıçoban tarafından kaleme alınan “Türk Kütüphaneciliğinde Bir Aydınlanmacı: Eşekli Kütüphaneci Mustafa Güzelgöz” başlıklı dokuzuncu bölümde (ss. 199-216) Mustafa Güzelgöz, Anadolu'daki bilgi hizmetleri bağlamında tarihsel bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Güzelgöz, 1957 yılında başlattığı eşekli gezici kütüphane modeliyle kitapları köylere ulaştırarak Anadolu'da Aydınlanmanın yerel bir temsilcisi haline gelmiştir. Güzelgöz'ün (1959) kendi makalesinde de belirttiği gibi “*Ürgüp'teki gezici kütüphane, köylülerimizin kültürlerini arttırmak, onların boş zamanlarında kitap okumalarını sağlamak için düşünülmüştür*”. İbikoğlu ve Sarıçoban da Güzelgöz'ün faaliyetlerini yalnızca kütüphane hizmeti değil, aynı zamanda bilgiye demokratik erişimin sağlanması ve kültürel gelişimin desteklenmesi bağlamında değerlendirmektedir. Sonuç olarak Mustafa Güzelgöz, Türk kütüphaneciliğinde toplum hizmeti odaklı yaklaşımı ve aydınlanmacı kimliğiyle öncü bir figür olarak tanımlanmaktadır.

Onuncu bölümde, Yüksek lisans öğrencisi Havva Yılmaz tarafından kaleme alınan “Harf Devrimi ve Aydınlanma” başlıklı çalışmada (ss. 217-231) Harf Devrimi, sadece alfabe değişikliği olarak değil, kültürel dönüşüm bağlamında da ele alınmakta, bilgi toplumu inşasıyla ilişkilendirilmektedir. Önal'ın (2006) da vurguladığı gibi, Harf Devrimi sonrasında basım faaliyetlerinde gözlemlenen artış, kütüphanelerin gelişiminde etkili rol oynamıştır. Harf devrimiyle birlikte yayımlanan materyallerin sayıca çoğalması, kütüphane koleksiyonlarının hızla genişlemesine zemin hazırlamış; böylece kütüphaneler, halkın bilgiye erişimini kolaylaştıran, eğitimi destekleyen ve kültürel aktarımı sağlayan önemli kurumlar hâline gelmiştir. Kütüphanelerin toplumsal işlevlerinin yeniden değerlendirilmesini beraberinde getiren değişim, kütüphanelerin misyonlarının daha kapsayıcı anlayışla yeniden tanımlanmasına sağlamıştır. Sonuç olarak, çalışma Harf Devrimi'ni Türkiye'deki bilgi toplumu inşasının başlangıcı, kültürel dönüşümün tetikleyicisi ve toplumsal Aydınlanmanın temel araçlarından biri olarak konumlandırmakta, özellikle kütüphaneler ve bilgiye erişim üzerindeki dönüştürücü etkilerini ön plana çıkarmaktadır.

Mirati Madak'ın Tarık Akan ile söyleşisini içeren son bölümde (ss. 233-238), sanatçının düşünsel yaklaşımı ve toplumsal meselelere bakışı ele alınmakta, bu yönleriyle kamu entelektüeli bağlamında değerlendirilmektedir. “Tarık Akan'la Söyleşi” başlıklı bu bölüm, 7 Şubat 2011 tarihinde Tarık Akan ile gerçekleştirilen ve eğitimdeki çalışmaları odağına alan söyleşinin metnidir. Söyleşinin bu kitaba dahil edilmesi, Tarık Akan'ı anmakla kalmayıp, laik, demokratik ve hukuk temelli bir toplum ideali doğrultusunda verilen mücadelenin devamlılığına da vurgu yapmaktadır. Sonuç olarak, çalışma Tarık Akan'ın eğitime dair bireysel çabalarını ve düşünsel duruşunu ortaya koyarken, onun sanat ve toplum ilişkisine dair taşıdığı sorumluluğu ve aydınlanma mücadelesine olan katkısını tarihsel bir bağlamda değerlendirmektedir.

Aydınlanma Çağı'nın evrensel düzeyde etki ettiği toplumsal ve kurumsal dönüşümleri konu alan pek çok disiplinlerarası çalışma mevcuttur. Ancak, bu dönüşümün Bilgi ve Belge Yönetimi perspektifinden sistemli biçimde incelendiği araştırmalar literatürde sınırlı düzeydedir. Bu çalışma, Aydınlanma düşüncesini özgün bir perspektiften incelemesi ve Türkiye'de benzer nitelikte bir çalışmanın bulunmaması bakımından literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Ayrıca disiplinlerarası yaklaşımlar bağlamında mevcut kuramsal bir boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir girişim niteliği taşımaktadır.

## Kaynakça

- Anameriç, H. (2008). *Türkiye'de çağdaşlaşma sürecinde bilginin toplumsallaşması ve bilgi merkezleri* [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bitri, E. ve Keseroğlu, H. S. (Ed.). (2018). *Tarık Akan Toplantıları I: Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Bilgiye Erişim / Kataloglama Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Hiperyayın.
- Çolak, H. (2018). Aydınlanmanın Osmanlı dünyasındaki erken etkileri ve Ioannis Pringos (1725–1789). *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD)*, (29), 79-102. <https://doi.org/10.20427/turkiyat.414022>
- Çüçen, A. K. (2006). Batı Aydınlanmasının düşünsel kökenleri ve eleştirisi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Atatürk'ün Doğumunun 125. Yılı ve Cumhuriyetimizin 83. Yılı Özel Sayısı, 25-34.
- Demir, G., Keseroğlu, H. S. ve Güneş, A. (Ed.). (2021). *Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Tarık Akan Toplantıları III : Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Dil ve Anlam Uluslararası Çevrimiçi Sempozyumu*. Hiperyayın; Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı.
- Güneş, S. ve Yılmaz, B. (2024). Entelektüel bir kişilik olarak Münif Paşa ve Türk kütüphaneciliğindeki yeri. *Bilgi Yönetimi* 7(1), 70-84. <https://doi.org/10.33721/by.1444563>
- Güzelgöz, M. (1959). Ürgüb'de gezici kütüphane servisi nasıl teşkil edildi?, *Türk Kütüphaneciliği*, 8(3-4), 12-15. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/issue/view/231>
- Keseroğlu, H. S. ve Demir, G. (Yay. haz.). (2024). *Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Tarık Akan Toplantıları IV: Aydınlanma*. Hiperyayın.
- Kılıçoğlu, İ. (2015). Aydınlanma'nın Felsefi Temellerinin Tartışılması II. FSM İlmi Araştırmalar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* (5), 333-359. <https://doi.org/10.16947/fsmiad.22753>
- Önal, H. İ. (2006). Türkiye'de Basımcılık ve Yayıncılık Bilgi Hizmetlerine Etkisi: Tarihsel Araştırma. *Bilgi Dünyası*, 7(1), 1-22. <https://doi.org/10.15612/BD.2006.392>
- Öztemiz, S. (2015). Türkiye'de Ar-Ge ve innovasyona bağlı dönüşümün bilgi merkezlerine yansımaları. U. Al ve Z. Taşkın (Yay. haz.) *Prof. Dr. İrfan Çakın'a Armağan* içinde (s. 199-208). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Tarık Akan Toplantıları I: Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Bilgiye Erişim/Kataloglama Sorunları Sempozyumu, <https://www.nazimhikmet.org.tr/etkinlikler/tarik-akan-toplantilari-i/>

- Tarık Akan Toplantıları II: Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Kurum Kültürü ve Politikası, <https://www.nazimhikmet.org.tr/etkinlikler/tarik-akan-toplantilari-ii/>
- Tarık Akan Toplantıları III: Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Dil ve Anlam Uluslararası Çevrimiçi Sempozyumu, <https://www.nazimhikmet.org.tr/etkinlikler/tarik-akan-toplantilari-iii/>
- Tarık Akan Toplantıları IV: Aydınlanma, <https://www.nazimhikmet.org.tr/etkinlikler/tarik-akan-toplantilari-iv/>
- Tekin, E. C. (2020). Kitap tarihi araştırmalarının önemli bir alanı: Ansiklopedilerin gelişimi ve ansiklopedi kültürü araştırmalarının önemi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 195–214.
- Yılmaz, B. (2024). Türkiye Cumhuriyeti ve kütüphane kurumu: Aydınlanma kavramı bağlamında bir değerlendirme. P. Bezirci ve I. İ. Sert (Ed.), *Cumhuriyet'in 100. yılında bilgi ve belge yönetimi teknolojisinde güncel yaklaşımlar* (s. 41–80). İstanbul Üniversitesi Yayınları. <https://doi.org/10.26650/B/SS53.2024.015.03>